

Tips om medisinsk litteratur, andre bøker, filmer og elektroniske medier som bør anmeldes, sendes tidsskriftet@legeforeningen.no

Mentaliseringsbasert terapi ved ustabil personlighetsforstyrrelse

Bateman AW, Fonagy P.

Mentaliseringsbasert terapi av borderline personlighetsforstyrrelse

En praktisk veileder. 231 s, ill.

Oslo: Arneberg, 2007. Pris NOK 349

ISBN 978-82-91614-72-4

Et tre år gammelt barn ser en person legge en ball i en blå eske før han går ut av rommet. Mens han er ute, flyttes ballen over i en rød eske ved siden av. Når personen kommer inn igjen, tror barnet han vil hente ballen fra den røde esken,

siden det er der den er. Et fem år gammelt barn gjør ikke den samme feilen. Fem-åringen forventer at personen leter i den blå esken, fordi han la ballen der og fortsatt tror at den befinner seg der. Dette såkalte falske tro-forsøket (false belief) kan illustrere hva som menes med «mentaliserings». Evnen til å oppfatte og tenke om mentale tilstander som noe atskilt fra den fysiske virkeligheten. Mens mange ser utviklingen av denne evnen som et rent kognitivt modningsfenomen, ser forfatterne den også i relasjon til tilknytningen mellom barn og foreldre. De antar at trygg tilknytning fremmer barnets evne til å oppfatte egne og andres følelser og tanker, ønsker og oppfatninger som noe som kan føre til fysiske handlinger, men som likevel er noe annet. Foreldre stimulerer denne evnen gjennom sensitive og spelende responser på barnets smil, bevegelser, pludring, gråt, sinne og andre følelsesuttrykk.

Både klinikere og teoretikere har gjennom flere tiår hevdet at borderline eller ustabil personlighetsforstyrrelse er årsaksmessig forbundet med *usikker* tilknytning, ut fra pasientenes manglende evne til å være alene, redselen for å bli avvist og sviktende affektregulering. Usikker tilknytning oppstår når den voksne, oftest på grunn av egne følelsesmessige konflikter, overveldes av barnets uttrykk og reagerer med fjernhet, utilgjengelighet, aggresjon

eller i verste fall vold og overgrep. Tanken om at det avhengige og sårbare barnets evne til mentalisering hemmes av omsorgspersonens negativitet og uforutsigbarhet er intuitivt forståelig for de fleste som arbeider i dette kliniske feltet, og har etter hvert fått økende forskningsmessig støtte.

Bateman & Fonagy argumenterer overbevisende for at evnen til å gi mening til egne psykologiske erfaringer er knyttet til oppdagelsen av intensjonene bak andres handlinger. Det de kaller «reflekterende funksjon», synes å være nødvendig for å skape den sammenhengende selvstrukturen som borderlinepasienten mangler. På denne måten har de konkretisert og utdypet tilknytningens betydning for utviklingen av denne personlighetsforstyrrelsen.

Forfatterne har satt sammen et terapiprogram med vekt på mentalisering. Det er pragmatisk innrettet og henter næring fra en rekke andre terapiformer, som psykoedukasjon, kognitiv terapi og uttrykksterapi, men utgangspunktet er klart psykodynamisk. Vesentlige kjennetegn er vekten på pasientens aktuelle sinnstilstand, støtte og avstemt utfordring. De avstår fra klassisk tolking av overføring fordi de mener dette kan skyve pasientens opplevelse til side. En borderlinepasient som opplever terapeuten som fordømmende, blir ikke hjulpet ved at følelsen fortolkes som et ekko fra fortiden. Opplevelsen anerkjennes som ekte og legitim, og terapeuten legger vekt på å inn ta en ikke-vitende posisjon. Overføringen utforskes og utdypes i fellesskap, og aktørene prøver å komme frem til en omforent tolking. Målsettingen er ikke primært økt innsikt, men økt fortrolighet med *aktiviteten som fører til innsikt* – den åpne refleksjonen over mangfoldet av fortolkninger som finnes i de fleste mellommenneskelige situasjoner. Mange terapeuter vil hevde at dette perspektivet er vesentlig i alle terapiretninger, og Bateman & Fonagy anerkjenner at mentaliseringsbasert terapi mer er et spesifikt fokus enn en egen retning. De er også klare på at dette ikke nødvendigvis er det riktigste eller mest effektive fokuset for andre pasientkategorier, selv om evnen til å mentalisere er fundamental. Helt frem til begynnelsen av 1990-årene anså mange behandling av borderline-lidelsen som en bortimot umulig oppgave. Siden har kontrollerte studier vist effekt av flere terapiprogrammer, og mentaliseringsbasert terapi er ett av disse. Dette har skapt ny optimisme i feltet.

Dette er en praktisk veileder. Den bygger på en grundigere presentasjon av terapiprogrammet som ble publisert i 2004. Den kjennetegnes av forfatterne åpne empiriske holdning, frihet i forhold til eksisterende terapitradisjoner og av en imponerende vitenskapelig og teoretisk bredde, som i John Bowlbys ånd søker å forene biologiske og psykologiske perspektiver på borderlineforstyrrelsen. Den bør leses.

Den norske utgaven inneholder en leseverdige introduksjon ved Finn Skårderud & Sigmund Karterud. Sistnevnte har gjennom en årrekke ledet Avdeling for personlighetspsykiatri ved Ullevål universitetssykehus, som er et kraftsentrum i arbeidet for å dokumentere effekt av psykologisk behandling ved personlighetsforstyrrelser. Tonen i deler av innledningen blir kanskje vel begeistret – jeg tror Bateman & Fonagy ville inntatt en reservert holdning til setninger som denne: «I skrivende øyeblikk er vi vitner til en terapeutisk og teoretisk *bevegelse* (min uthevelse) i dens fødselsfase, eller kanskje i dens tidlige barndom.» For mens vitenskapens diskurs på sitt beste er åpen, nysgjerrig og selvkritisk, er bevegelsens lukket, eksklusiv og misjonerende (eller markedsførende i vår tid). Forfatterne er åpenbart identifisert med den første av disse.

Det er vanskelig å skjønne hvorfor forlaget ikke har kvalitetssikret oversettelsen bedre. Den vrirmer av feil og unøyaktigheter som noen ganger helt forvrenger tekstens opprinnelige innhold. Dette forstyrrer dessverre såpass mye at lesere som er vant med engelsk faglitteratur, nok vil finne det lettere å ta for seg originalen.

Erik Falkum

Klinikk for psykisk helse
Aker universitetssykehus

Kompakt lærebok i neonatologi

Peitersen B, Arrøe M, Pryds O.

Neonatologi

Det raske og det syge nyfødte barn. 350 s, tab, ill. København: Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck, 2008. Pris DKK 449
ISBN 978-87-17-03995-7

Tre danske nyfødtemedisinere har revidert denne aktuelle tredjeutgaven til en nyttig og oppdatert lærebok i moderne neonatologi.